

Bokanmälningar

Rita Asplund:

Essays on Human Capital and Earnings in Finland

De senaste åren har löneskillnader mellan grupper med olika utbildning fått ökad aktualitet. Utbildningspremiens storlek och tolkningen av löneekvationer har fått stort utrymme i den ekonomisk-politiska debatten. Värdet av internationella jämförelser har därvid framhävts. För att kunna göra jämförelser med andra länder krävs emellertid tillgång till noggranna studier av dessa länders lönestruktur. En mycket omsorgsfull analys av den finländska lönestrukturen och avkastningen av investeringar i humankapital har nu publicerats, nämligen Rita Asplunds doktorsavhandling, *Essays on Human Capital and Earnings in Finland* (ETLA, Helsingfors 1993).

Studien är uppbyggd på följande sätt: efter en genomgång av teorin för Mincers löneekvation och tidigare finländska undersökningar redovisas skattningar av den grundläggande modellen där formell utbildning, antal yrkesverksamma år (första och andrageradsterm) och antal år i nuvarande arbete (senioritet) utgör humankapitalvariablerna. Separata skattningar görs för män och kvinnor. Skattningarna är i detta och övriga kapitel genomgående baserade på arbetskraftsundersökningen från 1987 som detta år kombinerades med inkomstuppgifter. I påföl-

jande kapitel analyseras yrkenas betydelse för lönestrukturen, skillnaden mellan lönestrukturerna i offentlig och privat sektor och skillnaderna i lönenivå mellan olika näringsgrenar och branscher. Här kan inte redogöras för alla resultat utan endast framhåvas några av de mest intressanta.

Beräkningarna visar på att utbildningspremierna i Finland är på ungefär samma nivå som i de flesta andra europeiska länder och därmed alltså något högre än i övriga nordiska länder. För män är lönen högre ju högre utbildning de har. Utbildningsvariabeln utgörs av högsta genomgångna utbildning (och i en del skattningar av antal utbildningsår). För kvinnor visar skattningarna däremot att de båda utbildningsnivåerna närmast över den obligatoriska inte ger något, respektive endast ett litet lönetillskott. För högre utbildning är utbildningspremien av ungefär samma storlek för män och kvinnor. En annan intressant skillnad mellan mäns och kvinnors lönestrukturer är att männens löner beror mer på antal år på arbetsmarknaden (arbetslivserfarenhet) medan kvinnornas löner beror mer på antal år i företaget (senioritet). Ett resultat som jag inte sett i andra undersökningar är att effekterna av senioritet beror på vid vilken ålder man anställs.

När yrkesvariabler introduceras i löneekvationerna reduceras som väntat betydelsen av utbildningsvariabeln. En del av utbildningens effekter består i att den möjliggör tillträde till yrke med högre löner. En betydande del av utbildningens effekter kvarstår emellertid (hur mycket

som kvarstår beror på hur detaljerad yrkesuppdelningen är – i denna studie är, på grund av urvalets storlek, uppdelningen begränsad till några breda yrkesområden). Asplund skattar också separata löneekvationer för olika yrken. Huvudresultatet är att utbildningsvariabelns löneeffekt är markant inom tjänstemannayrken, liten för manliga arbetare inom industrin och helt saknas för manliga arbetare inom andra näringsgrenar och för kvinnliga arbetare inom såväl industrin som andra näringsgrenar. Högre utbildning leder alltså till högre lön inom tjänstemannayrken men i regel inte inom arbetaryrken.

I flera länder har man diskuterat förekomsten av en dubbel obalans mellan lönerna inom offentlig och privat sektor. Med detta har man menat att lönerna är lägre för lågavlönade i privat än i offentlig sektor och lägre för högavlönade i offentlig än i privat sektor. Finland uppvisar inte alls detta mönster. Personer med högre utbildning har högre lön i offentlig än i privat sektor och det finns snarast en tendens att personer med lägre utbildning får högre lön i privat än i offentlig sektor. En närmare granskning visar att det främst är kvinnor med högre utbildning som får högre lön i offentlig än i privat sektor – eller för att formulera det annorlunda, kvinnor med högre utbildning får lägre avkastning på sin utbildning i privat sektor än vad kvinnor får i offentlig sektor och vad män får i privat och offentlig sektor. Ett annat resultat är att senioritetseffekten är begränsad till manliga arbetare (som tex gör karriär i företaget till befattningar som förmän, verkmästare) och kvinnliga tjänstemän (främst inom lägre befattningar) i båda fallen såväl inom offentlig som privat sektor. För män med tjänstemannaarbeten och för kvinnor med arbetaryrken har senioritet ingen betydelse för lönenivån.

Under de senaste åren har skillnader i lönenivå mellan olika industrier uppmärksamrats. Dessa skillnader har visat

sig vara bestående över tiden och mönstret är ungefär detsamma i olika länder. Asplund undersöker detta fenomen för Finlands del genom att först skatta löneekvationer med endast variabler representerande olika näringsgrenar/bransch, sedan introducera humankapitalvariabler och till slut variabler som representerar andra person- och arbetskaraktäristika. Skattningar med endast näringsgrensvariabler visar på stora skillnader i lönenivå mellan näringsgrenarna. Genom introduktionen av andra variabelgrupper än de som representerar näringsgren reduceras effekterna på lönerna av näringsgrensvariablerna men trots detta kvarstår betydande skillnader. Asplund gör en genomgång av de teorier som skulle kunna förklara dessa skillnader – främst effektivitetsteorin – och diskuterar möjligheterna att testa dem. Här finns det dock problem då det saknas uppgifter om variabler som skulle kunna användas för att testa teorierna. De skattningar som genomförts visar att utbildningsnivå i företaget (givet individens utbildningsnivå) och facklig organisationsgrad har betydelse.

Rita Asplunds avhandling innehåller många fler intressanta resultat än de som jag har återgivit. Avhandlingen är genomgående väl genomförd med noggrant beaktande av problem vad gäller datakvalitet och ekonometrisk metod. Den visar också vägar för vidare studier på området tex baserade på paneldata och vilka variabler det vore önskvärt att försöka inkludera i fortsatta tvärsnittsstudier. Alla med intresse för arbetsmarknadsekonomisk forskning kan se att Rita Asplunds avhandling är ett väsentligt bidrag till vår kunskap om hur arbetsmarknaderna i de nordiska länderna fungerar.

*Professor ESKIL WADENSJÖ
Institutet för social forskning
Stockholms universitet*